

ретворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства [6], якими передбачені такі можливі варіанти фінансування КНП:

- шляхом укладення договорів про медичне обслуговування населення, укладених відповідним розпорядником бюджетних коштів;
- шляхом фінансування з відповідного бюджету з використанням програмно-цільового методу (за бюджетною програмою), що передбачено БКУ;
- шляхом надання фінансової підтримки з місцевого бюджету.

Якщо говорити більш детально, то дані рекомендації передбачають, що у випадку фінансування шляхом укладання договорів, місцева рада своїм рішенням наділяє орган, відповідальний за забезпечення потреби територіальної громади в медичній допомозі, повноваженнями виступати замовником закупівлі медичних послуг за договорами про медичне обслуговування населення. При цьому замовнику надаються права головного розпорядника бюджетних коштів місцевого бюджету або розпорядника бюджетних коштів нижчого рівня.

У разі фінансування за бюджетною програмою, у процесі прийняття місцевого бюджету відповідна рада має передбачити можливість фінансування через окрему бюджетну програму. Головний розпорядник бюджетних коштів розробляє та протягом 45 днів з дня набрання чинності рішенням про місцевий бюджет затверджує спільно з місцевим фінансовим органом паспорт бюджетної програми та визначає відповідального виконавця. КНП, яке одержує бюджетні кошти, використовує їх на підставі плану використання бюджетних коштів.

Якщо ж фінансування відбувається шляхом надання фінансової підтримки з місцевого бюджету, то відповідна місцева рада в обов'язковому порядку має передбачити бюджетні кошти на фінансову підтримку КНП, а також затвердити порядок використання відповідних коштів із визначенням головного розпорядника та одержувача цих коштів. В такому випадку фінансування КНП здійснюється за скороченою класифікацією видатків бюджету.

Висновок: Отже, фінансування підприємств комунальної форми власності може здійснюватися різними шляхами, в залежності від їх виду та мети діяльності і має низку характерних особливостей, серед яких основною є те, що достатньо велику частку у їх надходженнях займає цільове фінансування певних програм та заходів з бюджету (перш за все це стосується комунальних некомерційних підприємств), а контроль за розподілом їх прибутків здійснюють держава та відповідні органи місцевого самоврядування.

Список використаних джерел: 1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 2. Податковий кодекс України: від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. 4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я: Закон України від 6 квітня 2017 року № 2002-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 21. Ст. 245. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19>. 6. Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства від 14 лютого 2018 року. URL: https://moz.gov.ua/uploads/0/3562-moz_metod_recomendations_autonomization_2018_ua_final_web.pdf.

УДК 65.012.32:330.331.1

Т. Л. Шестаковська, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ключові слова: аграрний сектор, інноваційний розвиток, когнітивне моделювання, державна політика, економіка.

Формування дієвої державної політики та механізмів управління інноваційним розвитком аграрного сектору в Україні є одним із пріоритетних завдань, які постають перед державою. У

свою чергу, досить важливим завданням є також ідентифікація та аналіз факторів, які перешкоджають реалізації вітчизняної державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору.

Оцінити вплив окремих чинників на інноваційний розвиток аграрного сектору економіки досить складно, але наочно уявити собі систему взаємопов'язаних факторів та передбачити їхній вплив на аграрний сектор можна за допомогою моделювання. Як показало проведене дослідження недостатньо уваги приділено моделюванню інноваційного розвитку аграрного сектору із застосуванням методології передбачення, прогнозування і побудовою альтернативних науково обґрунтованих сценаріїв досягнення результативності державної політики в цьому напрямі, що зумовлює необхідність застосування когнітивного моделювання [1].

На основі когнітивних моделей визначаються оптимальні та можливі варіації управління ситуацією, головною метою якої є перехід від наявних станів до бажаних. Перевагою когнітивного моделювання є можливість бачення цілісної картини та її деталей зі здатністю інтерпретації логіки, знань та досвіду [2]. Відповідно до процедури когнітивного моделювання сформовано послідовність етапів когнітивного моделювання оцінки результативності державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору.

Етап 1. Оцінка ситуації з забезпеченням інноваційного розвитку аграрного сектору економіки з урахуванням факторів негативного впливу та факторів, які сприяють розвитку. Виявлення проблемних аспектів. Етап 2. Побудова когнітивної карти. Етап 3. Побудова когнітивної моделі інноваційного розвитку аграрного сектору економіки з урахуванням можливих та потенційних загроз та напрямів державного регулювання розвитку сектору. Етап 4. Сценарне моделювання розвитку ситуації з досягнення інноваційного розвитку аграрного сектору. Визначення меж можливих змін факторів та побудова сценаріїв розвитку ситуації. Етап 5. Вибір заходів і напрямів реалізації обраного сценарію інноваційного розвитку аграрного сектору економіки шляхом нівелювання негативного впливу потенційних і наявних загроз та імплементації відповідних інструментів державного регулювання, які спрямовані на розвиток аграрного сектору.

У межах дослідження для побудови когнітивної карти інноваційного розвитку аграрного сектору відібрані фактори розподілено і представлено трьома групами:

1) цільові фактори: внутрішній валовий продукт у сільському господарстві (O1);

2) базові фактори: заробітна плата в аграрному секторі (O2); зайнятість населення (O3); виробництво зернових культур (O4); продуктивність праці (O5); рентабельність (O6); інфляція (O7); інвестиції (O8); кількість селянських господарств (O9); кількість дослідників (O10); середні ціни реалізованої продукції (O11); експорт (O12); імпорт (O13); вартість основних засобів (O14); знос основних засобів (O15); інновації (O16); виробництво молока (O17); податки (O18); валова додана вартість (O19); виробництво соняшнику (O20);

3) фактори управління, які характеризують результативність державної політики: масштаби економіки (Y1), регіональний розвиток (Y2), інвестиції (Y3), зовнішньоекономічна активність (Y4), доходи населення (Y5), демографія (Y6), бюджетна політика (Y7), рівень безробіття (Y8), правопорушення (Y9).

Ґрунтуючись на результатах проведених досліджень, сформовано основні фактори, які характеризують інноваційний розвиток аграрного сектору, та є концептами когнітивної карти, яка є базою когнітивного моделювання. Із використанням когнітивної карти досліджено характер впливу управляючих факторів на інноваційний розвиток аграрного сектору.

Генерація основних сценаріїв зміни рівня інноваційного розвитку аграрного сектору, зумовлює необхідність визначення меж можливої, реальної зміни цільових і основних факторів когнітивної моделі (сценаріїв). Побудова сценарію здійснена на основі впливу імпульсів, які визначаються як середні значення зміни показників та оцінюються загалом по країні [3]. Імпульси дії факторів управління в імпульсному процесі впливу на інноваційний розвиток аграрного сектору в когнітивних картах, на етапі теоретичного дослідження, представлено впорядкованою послідовністю значень $X_i(n)$, $x_i(n+1)$, ... в i вершинах без прив'язки до часу, яка може бути дана при інтерпретації результатів розрахункового експерименту. Для оцінки зміни рівня

інноваційного розвитку аграрного сектору, з врахуванням імпульсного впливу факторів, що характеризують напрями державної політики, формалізовано із використанням формули (1):

$$X_i(t+1) = X_i(t) + \sum_{j \neq i} a_{ij} (X_j(t) - X_j(t-1)), \quad i = 1 \dots n, \quad (1)$$

де $x_i(n)$, $x_i(n+1)$ - значення i -го фактора в момент часу $t+1$ і t відповідно;

$x_j(t) - x_j(t-1) = \Delta x_j(t)$ - прирощення фактора x_j - в момент часу t ;

a_{ij} - вага впливу фактора x_j - на фактор x_i ; i - кількість факторів, безпосередньо впливу на фактор x_i .

Використання когнітивного моделювання для аналізу й оцінки інноваційного розвитку аграрного сектору та результативності державної політики має позитивні тенденції, а саме:

1) проведення оцінювання інноваційного розвитку аграрного сектору на основі сценарних досліджень та обґрунтування вибору альтернатив стратегій розвитку об'єкта, зі сформованим варіативним набором різних інструментів, заходів чи підходів до забезпечення розвитку аграрного сектору;

2) перехід від аналізу статистичних змінних, до виявлення взаємозв'язків і закономірностей факторів впливу державної політики;

3) отримання методичного інструментарію оцінювання, який ґрунтується на своєчасному виявленні та прогнозуванні результату впливу загроз на інноваційний розвиток аграрного сектору на основі моніторингу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу;

4) слугує підґрунтям для формування інструментарію державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору України.

Список використаних джерел: 1. Бахчисарай В. Ю. Організаційно-економічне забезпечення формування національної інноваційної системи: світовий досвід. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2013. Т. 18, вип. 4/1. С. 14. 2. Скорик М. О. Система державного регулювання аграрного сектору економіки. *Економіка і управління*. 2015. № 12. С. 17-22. 3. Кадієвський В. А. Когнітивна карта системи управління суб'єктом інфраструктури товарного ринку. *Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ: «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. С. 95-98.

УДК 338.409.3

О. С. Хуртепа, викладач спеціаліст економічно-облікових дисциплін
Бровницький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: аналіз, розвиток, діяльність підприємств.

Аналіз процесів і явищ господарської діяльності проводиться від початку виникнення людства. Прийоми аналізу прийшли до нас із Давньої Греції. У XIX ст. аналіз було поглиблено й розширено в Англії, Німеччині, Франції та інших країнах. В Україні розвиток економічного аналізу прийшовся на початок XX століття. Було проведено значну роботу з розвитку теорії економічного аналізу та вдосконалення його методики. З кожним роком підвищується роль економічного аналізу, розвивається його теоретичний апарат і методичний інструментарій. З'явилися нові види, прийоми та способи аналізу, що сприяє всебічному дослідженню економічних явищ і процесів. Економічний аналіз як окрема дисципліна сформувався на базі курсу бухгалтерського обліку діяльності підприємств: перші праці з економічного аналізу виходили під назвами «Аналіз балансу», «Аналіз звітності», «Счетный анализ» (Н. Р. Вейцман). Основним джерелом інформації для аналізу є досить складна система облікових і звітних показників роботи підприємств.

На відміну від бухгалтерського обліку та статистики, які мають багатовікову історію, економічний аналіз як наука сформувався відносно недавно. У дореволюційній Росії економічний аналіз роботи підприємств самостійно ще не існував: використовувалися тільки окремі його елементи.